

Att certifiera social hållbarhet

En kvalitativ studie om det hållbarhetscertifierade området Rosendal i Uppsala

Aina Sivertun

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Program: Samhällsutveckling – landsbygd
Uppsala 2024

Att certifiera social hållbarhet. En kvalitativ studie om det hållbarhetscertifierade området Rosendal i Uppsala

To certify social sustainability. A qualitative study on the sustainability-certified area Rosendal in Uppsala

Aina Sivertun

Handledare:	Örjan Bartholdson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Examinator:	Linus Rosén, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Bitr. examinator	Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landsbygdsutveckling
Kurskod:	EX0888
Program/utbildning:	Samhällsutveckling - landsbygd
Kursansvarig inst.:	Institutionen för stad och land
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2024
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering:	https://stud.epsilon.slu.se (om publicering ej medges, radera rad)
Nyckelord:	Socialhållbarhet, certifiering, kritisk teori

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landsbygdsutveckling

Sammanfattning

Det här arbetet diskuterar ett planeringsprojekt i Rosendal i Uppsala. Planeringen sker med stöd av certifieringsmodellen City Lab som fokuserar på hur man utvecklar hållbara städer. I arbetet undersöks hur projektet relaterar till begreppet "social hållbarhet", vilket problematiseras med teoretisk utgångspunkt i Pierre Bourdieus och Loic Wacquants teoretiska ramverk. Dessa teoretiker grundar sina resonemang i kritisk teori och undersöker samhällets ojämlikheter och dominansproblematik.

Uppsatsen diskuterar hur begreppet social hållbarhet används inom modellen och kommer till uttryck i projektet. Rosendalsprojektet inkluderar olika perspektiv för att värna om natur, miljö och de människor som bor i stadsdelen, vilket undersökningen ser som positivt. Lokala intentioner med ansats att skapa social hållbarhet behöver backas upp av politiska och samhälleliga ambitioner i en vidare kontext.

Avgörande för att lyckas uppfylla projektmålet att "välkomna alla" bygger på att det finns ett övergripande politiskt stöd för projektets planering. Det blir problematiskt att bygga "oaser" inom en i övrigt socialt differentierad samhällsutveckling, hur "goda" de lokala ambitionerna än kan tyckas vara. Viktigt är också att en verklig medborgardialog utvecklas inom projektet.

Nyckelord: Socialhållbarhet, certifiering, kritisk teori

Abstract

This work discusses a planning project in Rosendal in Uppsala. The planning takes place with the support of the City Lab certification model, which focuses on how to develop sustainable cities. The work examines how the project relates to the concept of "social sustainability", which is problematized with a theoretical starting point in Pierre Bourdieu's and Loic Wacquant's theoretical framework. These theorists base their reasoning on critical theory and examine society's inequalities and problems of dominance.

The essay discusses how the concept of social sustainability is used within the model and is expressed in the project. The Rosendal's project includes different perspectives to protect nature, the environment and the people who live in the district, which the survey sees as positive. Local intentions with an approach to creating social sustainability need to be backed up by political and societal ambitions in a wider context.

Decisive in order to succeed in fulfilling the project goal of "welcoming everyone" is based on the fact that there is overall political support for the project's planning. It becomes problematic to build "oases" within an otherwise socially differentiated community development, no matter how "good" the local ambitions may seem to be. It is also important that a real citizen dialogue develops within the project.

Keyword: Social sustainability, certification, critical theory

Innehållsförteckning

1.	Inledning	6
2.	Syfte och frågeställningar	8
3.	Metodiskt och teoretiskt genomförande	9
3.1	Kritisk teori som metod	9
3.2	Undersökningsmaterial	10
3.3	Kritiska teorier om Sociala fält	10
3.4	Begreppsbeskrivningar inom samhällsplanering	12
4	Certifieringen och beskrivningar av Rosendal	14
4.1	City Lab Certifieringen	14
4.2	Social hållbarhet i Rosendal?.....	16
4.2.1	Rosendals fysiska rum	17
4.2.1.1	Transporter	18
4.2.2	Sociala rum	19
4.2.2.1	Medborgardialog	21
5	Diskussion	22
5.1	Fysiska rum.....	22
5.2	Sociala rum	24
5.3	Motverka social differentiering och segregation	26
6	Avslutande reflektion	28
7	Referenser	30

1. Inledning

De flesta moderna kapitalistiska samhällen kännetecknas av kraftig ekonomisk och social stratifiering. De mest förekommande försöken att minska dessa klyftor är ekonomiska och politiska åtgärder och program. Det finns dock även försök inom stadsplanering att försöka få människor från olika klasser och strata att mötas i den offentliga sfären. Wacquant (2023) är en teoretiker som utforskat vilka möjligheter ett samhälle kan skapa för att människor från olika bakgrunder ska kunna mötas och interagera. Inom urban planering används olika certifieringssystem för att kunna mäta hur förutsättningar för att människor från olika strata och etniciteter ska kunna mötas och interagera så förbehållslöst som möjligt. Därav har mitt intresse att undersöka projektarbetet vid stadsdelen Rosendal i Uppsala väckts. Projektet finns inom certifieringssystemet City Lab där ett antal städer samarbetar med den svenska organisationen ”Sweden Green Building Council” inom samhällsbyggnad, för att ta fram en version av hållbara städer i något som de kallar för ”svensk version”. Enligt visionen och certifieringen av City Lab ska stadsdelen vara en hållbar, jämlik och trygg stadsdel som ska välkomna alla grupper i samhället (City Lab, 2016). Rosendal blir i denna studie ett praktiskt exempel på en stadsdel som tagits fram utifrån certifieringen City Labs riktlinjer. Certifieringen tittar på flera olika aspekter av hållbarhet, både social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. I detta arbete kommer jag att fokusera på social hållbarhet vilket kan kopplas till sociala fält och det offentliga rummets betydelse för att skapa mötesplatser och medborgardialog vid planeringen av en stadsdel.

Rosendal ligger belägen i Uppsala kommuns södra del och binder samman Gottsunda med Kåbo och innerstaden (Uppsala kommun, 2024b). Rosendal var tidigare ett militärt övningsområde och en golfbana men har idag sedan 2009 planerats för att bli ett ”ett av Sveriges mest innovativa bostadsområden” (Uppsala kommun, 2024b). Området började ses som intressant efter att man inom kommunen letade nya platser för idrottsanläggningar. Idag består området av tre etapper. Den första etappen byggdes klart 2018 och nu byggs och planeras etapp två och tre för fullt.

Det ”offentliga rummet” beskrivs enligt Collin och Stadler (2020) ha en viktig betydelse för att minska segregation och att arbeta för gemenskap över sociala och kulturella gränser. De beskriver ”det offentliga rummet” som en plats för att kunna skydda eller bestrida rättigheter, utöva aktivism, främja gemenskap och kulturella möten. Det offentliga rummet är ur en sådan synvinkel viktigt ur ett

inkluderings syfte då det är en plats som alla bör ha tillgång till. Det centrala i begreppet tolkar jag av ovanstående är att människor bör ha gemensamma möjligheter och ta del av de rumsliga och sociala aspekter som bör finnas inom ett sådant offentligt rum. Den här innebörden av det offentliga rummet kommer jag att använda som en idealbeskrivning av begreppet för min undersökning (Rehmann, 2015).

Ett begrepp som är relevant som motpol i förhållande till skapandet av gemenskap är segregation. Segregation innebär en ekonomisk, rumslig och social åtskillnad och uppdelning av det som kan ses som det gemensamma i sammanhanget "välkomnar alla" (ovan). Jag kommer att undersöka hur man i planeringen, certifieringsmodellen City Lab, och projekteringen av Rosendal har diskuterat kring interaktion och gemensamhetsskapande åtgärder i relation till idealbeskrivningen (ovan) kontra segregation och utanförskap.

För att förstå ambitionerna som tas upp inom projektet med uttrycket "välkomnar alla" och benämningen "svensk version" kommer jag att undersöka dessa med teorier som problematiserar frågan om social hållbarhet. Pierre Bourdieu och Loic Wacquant (1992) är teoretiker som fokuserar på sociala fält (där det ständigt pågår strider inom ett föränderligt område) och klasskillnader i form av ojämlika kapitaltillgångar och olika sociala gruppers upplevelser av tillhörighet (habitus) inom stadsdelens sociala sfär. Jag vill pröva de här begreppens relevans vid undersökning av olika gruppers möjligheter att delta i det gemensamma livet i stadsdelen Rosendal, och se hur sådana synpunkter kan berika framtida planeringsarbeten inom samhällsplanering.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att kritiskt granska planeringen av stadsdelen Rosendal och se hur planeringsmodellen över området beskriver förutsättningarna för dess sociala liv. Mer specifikt avser jag att utforska vilka mötesplatser som planerats och skapats där invånarna kan mötas och interagera samt hur certifieringsmodellen kommer till uttryck praktiskt i planeringsprojektet Rosendal.

Jag ställer följande forskningsfrågor:

- Hur är områdets fysiska rum, det vill säga, olika typer av byggnader så som bostäder och verksamheter placerade i relation till varandra, dess omkringliggande fysiska miljö och attraktionsvärden?
- Hur är områdets sociala rum planerade och placerade, vilka gemensamma mötesplatser finns det för aktiviteter och interaktion inom stadsdelen?
- Vilka fysiska, ekonomiska och sociala intentioner kan utläsas direkt och indirekt i underlag och planeringsdokument över områdets offentliga sfär, framför allt med fokus på att främja integration och motverka segregation?

3. Metodiskt och teoretiskt genomförande

3.1 Kritisk teori som metod

Jag har valt att undersöka de underlag och beskrivningar som publicerats av kommunen och andra relevanta aktörer. Beskriver dokumenten ambitioner för en socialt och kulturellt blandad befolkning inom området? Hur beskriver certifieringen City Lab och planeringsdokumenten över området Rosendal formandet av ett offentligt rum och dess betydelse för att skapa en upplevelse av gemenskap med hänvisning till idealbilden (s.5)?

Alvesson och Sköldberg (1994:176) förklarar kritisk teori som en tolkande ansatt kombinerad med ett utpräglat intresse för kritiskt ifrågasättande av den realiserade sociala verkligheten enligt följande:

” Samhällsvetenskap skall stå i frigörelsen tjänst men utan att erbjuda någon formel för hur detta skall gå till eller att förakta kritiska tolkningar utifrån en låst föreställningsram. Kritisk teori förfäktar konsekvent en dialektisk samhällssyn. Sociala fenomen måste således förstås i ett historiskt sammanhang. Realiserade mönster måste begripas i termer av negationen, utifrån sin motsats och möjligheten av kvalitativt annorlunda tillstånd (ibid.)”

I ansatsen uppfattas förhållandena således inte som givna, naturliga eller ofrånkomliga utan som förändringsbara moment i en dialektisk samhällsutveckling. Kritisk teori är en typ av metod med reflekterande empirisk forskning som kännetecknas utifrån ” tolkning och reflektion”. Enligt Bourdieu och Wacquant (1992) så är reflexivitet inom samhällsvetenskapliga studier möjlig genom vilken forskaren i studien också inkluderas i sociala fält som innefattar både maktförhållanden och konkurrens. Dessa genererar även en viss typ av ”habitus” som påverkar deltagarnas handlingspositioner (Bourdieu & Wacquant, 1992). Data som forskaren samlar in är alltid konstruerade och tolkade av ens tidigare bakgrund med kulturella, ideologiska och personliga referenser som vi bär med oss sedan tidigare (Alvesson & Sköldberg, 1994).

Min studie tar metodiskt stöd från Bourdieu och Wacquants (1992) kritiska teorier. I detta synsätt är kunskap skapad inom bestämda sociala, kulturella arenor och sociala fält. Enligt dem kan forskaren nå fram till en relativt objektiv bild av verkligheten genom en slags kritisk social reflexiv analys. Med stöd i Bourdieu och

Wacquants (1992) kritiska förhållningssätt kommer jag att kritiskt titta på hur formuleringar görs kring sociala avgränsningar/ distinktioner, och därmed hur förutsättningarna för ”gemenskap” beskrivs i planeringsdokumenten.

3.2 Undersökningsmaterial

Arbetet och dess genomförande kommer att ske utifrån följande:

I kapitel 4.1 beskrivs certifieringen City Lab. Därefter kommer beskrivningar av Rosendalsprojektet presenteras. Rosendalsprojektets resultatbeskrivningar kommer att struktureras och redovisas med utgångspunkt från syftets frågeställningar och med anknytning till Wacquants (2023) teori om ”trialectic of symbolic, social and physical space” (se nedan, s.11). Jag vill med andra ord undersöka hur en certifieringsmodell används i ett lokalt projekt som Rosendal. Detta gör jag med ansats i Bourdieu och Wacquants teorier.

I min undersökning är det modellbeskrivningar från City Lab och planeringsdokument från Uppsala kommun som presenteras. Planeringsdokumenten namnges som kvalitetsprogrammet och planbeskrivningen. Kvalitetsprogrammet innehåller beskrivningar över området och resonemang om olika hållbarhetsaspekter. Planbeskrivningen innefattar flera kartor, planhandlingar och byggnadsvisioner över området. Dessa dokument är skrivna av Uppsala kommun. Dokument från HSB och Rosendals fastigheter beskrivs även.

3.3 Kritiska teorier om Sociala fält

Studien tar ansats från Pierre Bourdieu och Loic Wacquant´s (1992) resonemang om sociala fält. Förståelse av kapital- och habitusbegreppet blir centrala vid en förståelse av ojämlikhet och segregering. Begreppen avser att ge en förståelsegrund för analysen av ingående dokument som studerats i uppsatsen. Som stöd i ett kritiskt granskande av dokumentens resonemang om formuleringarna ”välkomnar alla” och ”svensk version” används begreppen för att undersöka ojämlikheter och klasskillnader i samhället. Som motbild vill jag diskutera hur förutsättningar för att utveckla en stadsdel med inkluderande gemensamhetskapande sociala sammanhang kan utvecklas.

Habitus är ett begrepp som Bourdieu (1995) använder för att beteckna hur människor internaliserar de sociala och kulturella kontexter de befinner sig inom. Bourdieu menar att begreppet habitus handlar om människors och grupper uppfattning

om andra och sig själva där habitus är basen för hur människor handlar och tolkar sin livsvärld. De utgör olika principer för distinktiva praktiker, alltså skillnader i hur man uppfattar världen och agerar. En grundläggande del av hur människor tolkar sin livsvärld bygger på klassificeringsscheman. Enligt Bourdieus resonemang så pågår en ständig kamp om materiella, sociala och kulturella resurser mellan olika grupper och individer inom specifika sociala arenor. Enligt Bourdieus resonemang så kan kapitalstarka grupper ha behov av att distansera sig och andra från tillträde och jämlika förhållanden. Segregering är ett exempel på hur en social positionering sker inom det offentliga rummet där olika grupper kan mötas. Segregering är i detta sammanhang ett uttryck av den typen av praktik där grupper kan skaffa sig dominans, men också säkra att de får vara tillsammans med likasinnade. Det som uppfattas som eftersträvansvärt hos en grupp kan förkastas av en annan. Detta betyder exempelvis att en viss typ av beteende eller åsikter kan ses positivt av en grupp och negativt av en annan (Bourdieu, 1995). Bourdieu beskriver att habitus bestämmer vilken idrott man väljer att utöva och även hur han väljer att utöva den och så vidare. Habitus bestämmer även vad som ses som eftersträvansvärt eller skillnader mellan gott och ont. Detta betyder att en viss typ av beteende eller åsikter kan värderas högre hos den ena eller ses som skrytsamt för någon annan. Denna så kallade skillnad varierar beroende på social grupp och omvandlas till symboliska skillnader som tillsammans bildar ett typ av verkligt språk. Dessa skillnader blir alltså knutna till vilka tillgångar, positioner eller sätt att uppträda som tillämpas ett värde hos olika grupper (Bourdieu, 1995).

Bourdies habitusbegrepp är en del i hans resonemang om kapitalbegrepp och sociala rum. Loic Wacquant (2023) beskriver Bourdieus kapitaltillgångar som betydelsen för ens placering i sociala sammanhang. Socialt, kulturellt och ekonomiskt kapital bildar tillsammans ett symboliskt kapital. Ens Habitus kan förklaras utifrån en individs olika egenskaper, kapitaltillgångar, kunskaper. Det kan till exempel vara en individs personliga smak eller hur man språkligt uttrycker sig i olika situationer. Inom avgränsade sociala fält, menar Bourdieu (1995) att kollektiva och individuella aktörer konkurrerar om specifika tillgångar och resurser, kallade kapital, och kämpar för att förbättra sina sociala positioner inom fältet. De individuella aktörerna tenderar att internalisera fältets normer och värden, vilket bland annat innebär att de tar sina strävanden efter fältets specifika resurser och tillgångar som självklara. Detta betecknas doxa av Bourdieu (ibid).

Enligt Bourdieu (1995) innefattar de sociala rummen strider hos olika sociala grupper och dess tillgång till kapital i samhället, om att behålla eller förbättra sina positioner genom att öka de kapital som eftertraktas inom fältet. Även om grupper har en underordnad ställning så kan denna position utnyttjas samt bidra till att skapa en identitet och trygghet. För vissa grupper innebär det att man inte blir

”välkommen” och för andra att man kan säkra och uppvisa sig sociala distans. Undersökningsvärt är här om certifiering kan vara ett sätt att bryta den här typen av positionering?

Loic Wacquant (2023) hävdar i boken ”Bourdieu in the city” att människors sociala positionering kan analyseras genom att kombinera symbolisk, social och geografisk positionsbestämning (”*the trialectic of symbolic, social and physical space*”). Med ”*physical space*” menas den fysiska byggda urbana miljön med dess byggnader, gemensamma och offentliga rum, infrastruktur där agenter och institutioner agerar och befinner sig. Med ”*social space*” menas sociala rum, alltså hur människor förhåller sig socialt till varandra på specifika sociala arenor (sociala fält samt samhället i stort). En distribution (fördelningen) av kapital och agenter som besitter objektiva positioner med olika kapitalformer, resurser och dess tilldelning (som kan värderas olika beroende på socialt fält). Det är den arena där vi rör oss, interagerar med andra och intar olika sociala positioner. Universitet är ett exempel på social space. ”*Symbolic space*” menas symboliskt hur vi organiserar och uppfattar världen, hur vi klassificerar objekt, människor, platser eller aktiviteter. Dessa mera mentala kategorier påverkar vårt sätt att tänka och handla. Dessa kategorier påverkar vad som ses som till exempel passivt/ aktivt, feminint/ maskulint, högt/ lågt och så vidare. I min studie så ligger fokus på det teorin (ovan) benämner som fysiska- och sociala rum. I en kommande magisteruppsats hoppas jag fördjupa studien med ytterligare fokus på det som här benämns som ”symbolic space”. Vid en sådan vidare ansats borde kompletterande analyser ske utifrån bland annat intervjuer av medverkande. En sådan ansats behöver kompletteras med empiri som fångar deltagarnas upplevelser av projektet och deras liv i området.

3.4 Begreppsbeskrivningar inom samhällsplanering

Social hållbarhet är ett begrepp som används flitigt i de material som undersöks och i den svenska diskussionen om samhällsplanering. I ”samhällsplaneringens praktik och teori” av Forsberg (2019) pekar hon på att begreppet inte går att beskrivas på ett entydigt sätt. Hon diskuterar begreppet på två olika sätt; ”Social hållbarhet som jämlikhet” och ”social hållbarhet som samhällssystem”. Den förstnämnda är mera individ fokuserad och handlar om exklusion och inklusion i staden och om dess trygghet, tillhörighet och tillgänglighet för invånaren. Med den andra menas ett mera platsfokuserat perspektiv som handlar om uppbyggnad av socialt kapital, nätverk hos individer på en specifik plats men där man samtidigt har ett fokus som ligger på samhället i helhet och kollektiv enhet (Forsberg, 2019).

Det offentliga rummet relevans i stadens urbana miljöer beskrivs av Collin och Stadler (2020). Det offentliga rummet bidrar till levbarhet i staden, invånarnas välbefinnande och vitalitet. Det offentliga rummet ses också som centrala för att kunna främja känsla av gemenskap och kunna skapa interaktioner. Några exempel på offentliga rum är enligt dem parker, alléer och torg. Dessa platser ska fungera som samlingsplatser för kulturellt utbyte och social interaktion. Inom det offentliga rummet betonas även vikten av medborgardialog. Offentliga rum ska inte endast fungera som en plats för avkoppling och rekreation utan även som sociala arenor för demokratisk interaktion och civilt engagemang (Collin & Stadler, 2020).

Segregation är ett brett men väl använt begrepp inom samhällsplanering. Knox och Pinch (2010) förklarar segregation som åtskillnad mellan grupper; etniska, demografiska och socioekonomiska grupper. Segregation kan också ses som både positivt och negativt beroende på vem som ser på det. Knox och Pinch (2010) menar att rasism är en orsak till segregation. Segregation behöver inte heller ses som ofrivilligt utan kan också vara frivilligt med flera fördelar. Ett aktivt val att bosätta sig i vissa områden kan bidra till att man bor med likasinnade, delar samma livsstil, språk eller känner en viss typ av trygghet vid till exempel flykt till nytt land. Ett segregerat område behöver inte vara lika med ett utsatt område. Om vi endast pratar om segregation kopplat till utsatta områden kan det leda till stigmatisering som är en drivande orsak till vidare segregation (Knox & Pinch, 2010). Grander (2020) förklarar att när olika upplåtelseformer och olika hustyper finns åtskilda och koncentrerade i endast vissa delar av staden kan det leda till segregering. Segmentering är ett begrepp som förklarar detta fenomen, alltså när olika hushållskategorier sorteras ojämnt över hustyper eller upplåtelseformer.

Forsberg (2019) beskriver socioekonomiska klyftor som en typ av segregering, där en ojämlik utveckling i urbana städer intensifieras om resurser och investeringar kanaliseras hos vissa delar av stadens invånare medan andra missgynnas och upplever ytterligare nedskärningar och försummelse.

4 Certifieringen och beskrivningar av Rosendal

4.1 City Lab Certifieringen

City Lab är ett certifieringssystem som är framtaget av organisationen Sweden green building council och forskare på bland annat SLU. De hjälper till att certifiera stadsdelar. De verkar för att nå det globala hållbarhetsmålet i Agenda 2030 ”Hållbara städer och samhällen”. Genom att jobba för social hållbarhet skapar det förutsättningar för deltagande, lokalt engagemang och utbyten av idéer (City Lab, 2024).

Certifieringen inom City Lab (2024) är till för stadsdelar inom förvaltningsfasen. Via certifieringen utvärderas gällande hur så kallat hållbar stadsdelen anses vara. Denna certifiering kan användas på olika sätt. En kommun kan till exempel följa upp olika hållbarhetsåtgärder eller för att få en nulägesbeskrivning över ett område eller en stadsdel inför framtida förändringar eller satsningar. City Lab certifieringen är alltså både för nybyggda områden och äldre bebyggelse. En stadsdel kan också bli ”redovisad” om den inte uppnår alla målen för att sedan bli ”certifierad”. Sedan ska certifieringen, för att kunna fortsätta behållas uppdateras vart femte år. Certifieringen utgår från olika indikatorer som ska uppfyllas; dessa kan till exempel vara Trygghet, Blandning av bostäder, Ljudmiljö, klimatpåverkan, resvanor osv.

City Lab (2024) utgår från 15 olika indikationer som ska representera och täcka Agenda 2030 målen: Trygghet, Tillit till grannskapet, platser, serviceutbud, blandning av bostäder, ljudmiljö, luftkvalité, inomhusmiljö, restavfall, resvanor, byggnaders energianvändning, klimatpåverkan, biologisk mångfald, dagvattenrening, översvämningssrisker. Jag kommer att titta lite närmare på några av ovan nämnda indikationer som mest rör social hållbarhet. Social hållbarhet som begrepp i sig definieras ej i City Labs (2024) dokument mer än att de skriver sig verka utifrån social hållbarhet manifesterat via till exempel jämställdhet, trygghet och hälsa. En noggrannare specificering av begreppet social hållbarhet görs inte i det övergripande dokumentet, däremot hänvisas i dokumenten till ekologigruppen som aktivt arbetar med dessa frågor.

Ekologigruppen hjälper till med att följa upp och värdera arbetet inom stadsplanering kring social hållbarhet. Ekologigruppen (2024) skriver att socialhållbarhet är viktigt för idéutbyten, lokalt engagemang och mänskliga möten. För att få en förståelse för variationen och den sociala mångfald som staden inrymmer behöver staden se till att erbjuda en mångfald av olika kulturer, åldrar

och erfarenheter. ” Rättvisa möjligheter att ta del av samhället är viktiga, där jämställdhet och jämlikhet har stor betydelse” (Ekologigruppen, 2024). Ekologigruppen kopplar social hållbarhet till miljö kvalitetsmålet ” en god bebyggd miljö” och till jämställdhetspolitiska mål och transport.

Ekologigruppen (2024) beskriver även medborgardialog som en viktig del i planprocessen för att belysa sociala frågor. De menar att medborgardialoger är viktiga för att skapa delaktighet och engagemang i samhällsutvecklingsfrågor.

City Lab (2024) har definierat ovanstående hållbarhetsmål utifrån satsningar med renovering, förtätning eller annan nybyggnation av områden. Nedan kommer jag att sammanfatta innehållet i 7 av dessa som jag anser är mest kopplade till social hållbarhet inom stadsplanering:

Trygghet beskriver City Lab som viktigt för att människor ska kunna känna trygghet i sin närmiljö oavsett könstillhörighet. En trygg stadsdel enligt dem ska bidra till ett inkluderande och tillgängligt stadsliv.

Tillit till grannskapet förklarar City Lab är viktigt för att nå social sammanhållning och trygghet. Om ett starkt kapital byggs upp så kan det vid plötsliga händelser även bidra till social resiliens och delaktighet.

Mångfald av platser beskriver City Lab som viktigt för att skapa ett inkluderande och jämlikt stadsliv. Platser möjliggör att människor kan mötas på olika ställen, kunna vara delaktiga, och möjligheter till rekreation. Fler människor som kan vistas utomhus på olika platser bidrar också till ökad trygghet i området.

Blandning av bostäder ska främja jämställdhet, jämlikhet och motverka segregation. En stadsdel som erbjuder bostäder som också är prisrimliga skapar en trygghet för de boende. Det ska bland annat finnas minst 25 % hyresrätter och minst 12,5 % ska ha en hyra lägre än den genomsnittliga hyran på nyproducerade hyresrätter per kvadratmeter i Sverige.

Serviceutbud ska se till att det finns både kommersiell och offentlig service i en stadsdel. Kommersiell och offentlig service möjliggör jämlikhet, god hälsa och försörjningsvillkor. Minst 80 % av stadsdelens olika bostäder ska vara belägna och ha tillgång inom ett visst avstånd till service. Avstånden mäts utifrån 500- 1000 meter.

God inomhusmiljö är viktigt för ett gott välbefinnande och god hälsa hos människorna som bor i stadsdelen. Bedömningskriterierna för en god inomhusmiljö

innefattar en bra ljudmiljö, dagsljusinsläpp, god luftkvalité, fuktsäkerhet, låga halter radon och kontroll på ämnen som är farliga för hälsa och miljön.

Resvanor ska främjas för stadsdelar som reser via aktiv mobilitet (gång och cykling) och kollektivtrafik till arbeten eller boende. För att dra ner på resurser och klimat/miljöpåverkan så är aktiv mobilitet viktigt att främjas. Det bidrar även till god hälsa och välmående för de resande i stadsdelen.

4.2 Social hållbarhet i Rosendal?

Enligt Rosendals kvalitetsprogram (2016:9) ska social hållbarhet vara ”folkliv och det engagemang som skapas av boende och besökare i en stadsdel”. Det beskriver även social hållbarhet som integration, mångfald och mötesplatsers funktioner. Social hållbarhet ska även enligt de vara en förutsättning för ekonomisk hållbarhet inom stadsdelen.

I planeringsdokumenten för Rosendal presenteras området som ett mål på vägen för att Uppsala ska bli en mer hållbar stad. Rosendal blir en del i att utveckla de södra delarna av staden. I kvalitetsprogrammet (2016) beskrivs hur området Rosendal ska välkomna alla grupper i samhället, och där områdets arkitektur ska locka människor från hela världen. Med hållbar stadsutveckling menar kommunen att stadsplaneringen ska underlätta för invånarna att kunna handla hållbart och rätt. Området har utvecklat tre olika nätverk. Med det sociala nätverket inkluderas funktioner så som skolor, torg och gator. Med det ekonomiska nätverket länkas de två stora torgen i området ihop med ett handels och verksamhetsstråk längs huvudgatan. Det ekologiska nätverket ska både inkludera närheten till stadsskogen i väst och kronparken i öst, och ska slutas samman med de parker, grönområden, gröna torg och tak som erbjuds i stadsdelen.

För att nå trygghet och tillgänglighet så beskrivs områdena mellan husen som viktiga. Dessa miljöer ska länka samman staden och formas utifrån nyfikenhet. Med nyfikenhet syftar Rosendals kvalitetsprogram (2016) på att forma och bygga offentliga rum som är anpassade och skapta utifrån cyklister och fotgängare. Denna nyfikenhet beskriver de ska väckas ytterligare av växtlighet, konst och teknik och ska bidra till ökad delaktighet och meningsfullhet. För att kunna ta hänsyn till människors behov av sammanhang och säkerhet så tittar de på de yngsta och äldsta människornas behov och önskemål. Hänsyn ska även tas till folk med rullstol, barnvagn och rullator. ”Till Rosendal är alla målgrupper välkomna” beskrivs i kvalitetsprogrammet (2016).

Enligt kvalitetsprogrammet (2016) planeras Stadsdelen Rosendal med fokus att bevara ekosystemtjänster inom området och dess omgivning. De jobbar både för att bevara redan befintliga ekosystemtjänster men skapar även nya med hjälp av vattenmiljöer och parker. Dessa grönområden som både bevaras och som byggs till ska bidra till rekreation, dagvattenhantering, förbättra stadsluften, bira till avkoppling och kunna svalka invånarna under varma dagar. Planens beskrivning utav områdets fokus tolkar jag som exempel på hur ekologiska aspekter kan bidra till arbetet för att nå social hållbarhet via skapandet av utomhusmiljöer där människor kan mötas.

4.2.1 Rosendals fysiska rum

Uppsala kommun (2024b) har presenterat Rosendals byggnadsmodell som ”Uppsalamodellen” och projektet har skapats av en ny idé gällande formandet av en stadsdel. I tidigare projekt och områden inom Uppsala hade de större kvarteren lagts i händerna hos ett fåtal, större och mera etablerade byggherrar. Detta skapade en monoton miljö med likartade hus i samma höjd och form. I Rosendal har kommunen i stället valt att satsa på att inkludera många fler byggherrar i projektet. En markanvisningstävling inleddes i början av projektet där olika byggbolag kunde vara med och tävla om bostäder inom hållbarhet, pris och kvalitet. Tävlingen lockade många från byggbranschen vilket efter ett par år ledde till att området bestod av cirka 50 aktiva byggbolag. Den så kallade Uppsalamodellen har bidragit till att marknaden fyllts av allt fler nya aktörer även i resten av Uppsala (Uppsala kommun, 2024b).

Planeringen av Rosendal har enligt beskrivningen en tydlig rumsuppbyggnad där både gator, byggnader och torg tillsammans ska samspela och skapa en upplevelse av harmonisk karaktär. Bottenvåningarna i de byggnader som löper allra närmast huvudgatan ska utgöras av olika typer av verksamheter som ska ge området en mångsidighet. I södra delen av Rosendal fylls lokalerna av pizzerior, gym, vårdcentral, tandläkare, Ica, och just nu byggs även ett systembolag mitt emot de tidigt byggda ungdomsbostäderna. I samma lokal byggs även ett parkeringshus. I norra delen av Rosendal har dessa utrymmen i stället fyllts av flera caféer, dyrare restauranger, en bar, charkbutik, och Hemköp. Dessa caféer och restauranger ligger även centrerat kring det lilla torget i området och omringas av några av de mer priskraftiga bostäderna i Rosendal. Via planbeskrivningen skiljer sig verksamheter och aktivitetsområden åt en aning mellan etapp 1 (södra Rosendal) och de norra delarna. Södra Rosendal har mer fokus på aktivitetscentrum, gym, paddelbanor, pizzerior, medan norra Rosendal inte har samma närhet till dessa aktivitetsrum utan i stället har ett större utbud av caféer, restauranger, barer. Det finns en skillnad mellan planeringen i den södra och norra delen av området. Finns det en tanke

bakom planeringen om Systembolagets placering och om den har påverkan på vilka grupper som kommer att samlas där kring?

I Kvalitetsprogrammet (2016) och planbeskrivningen (2016) framgår det att området vill satsa på en mångfald av upplåtelseformer så att olika människor ska kunna trivas. Allt ifrån hyresrätter, HSB, ungdomsbostäder, studentbostäder, kollektiv, bostadsrätter och så vidare. HSB skriver att de har naturnära lägenheter, med bilgarage under byggnaden som ska passa alla (HSB, 2024). Ett exempel på ett projekt kallat "Docenten" framtaget av SKB har skapat Uppsalas första kooperativa hyresrätter. Dessa är en slags blandning av både bostadsrätt och hyresrätter där man både betalar en del för lägenheten vid inflyttning samtidigt som man är med i den kooperativa hyresrättsföreningen. Ett annat projekt är byggemenskapen Gården, som är ett projekt skapat av privatpersoner utan fastighetsutvecklare, och kollektivhuset Rudbeckia. Båda dessa projekt erbjuder många gemensamma ytor som skapar social samanhållning och minskar ensamhet. Ett ytterligare projekt är konceptet "Alive", som har försökt att gå emot bostadsmarknadens höga priser och i tre olika fastigheter erbjudit unga via utlottning av ett hyreskontrakt med 25-30 % lägre hyror (kvalitetsprogram, 2016).

Kvalitetsprogrammet (2016) beskriver generationsperspektivet som viktig inom planeringen av området. Barn och äldre ska kunna mötas i stadsdelen och olika typer av familjekonstellationer ska kunna passa in i de flertalet olika bostäderna som erbjuds. Rosendals fastigheter (2024) planerar just nu ett bostadsprojekt vid namn "Emiles trädgård" som ska erbjuda boende för personer över 50 plus generationen. Emiles trädgård erbjuder lägenheter med gemensamma utrymmen som inkluderar både gym, pool, aktiviteter och tjänster så som städ eller tvätt.

Bostäderna i sig ska vara användbara även för människor som har nedsatt orienterings- eller rörelseförmåga. Krav på hiss eller annan lyftanordning finns för byggnader med fler våningsplan än tre men inte för bostäder med färre än tre. I övriga delar av stadsdelen ska terrängen försöka "där det är möjligt" utjämna nivåer i marken med till exempel ramper och där minst en gångväg i närheten till en byggnad ska kunna användas av en med tex. rullstol (kvalitetsprogram, 2016).

4.2.1.1 Transporter

Området Rosendal presenteras även som ett område som inte ska prioritera bilen som färdmedel. I kvalitetsprogrammet (2016:29) skriver de att: "Rosendal är ingen bilfri stadsdel men bilarna spelar en underordnad roll". Bilen menar de ska i stället kunna ersättas av kollektivtrafiken som löper igenom huvudgatan i området. Eftersom Rosendal ska vara ett område som inte prioriterar bilen som färdmedel

har området endast placerat ut några få parkeringar i anslutning till huvudgatan som finansieras med dyra parkeringsappar. Utöver det så har det byggts och planeras att byggas två parkeringshus, ett i norra delen i samma byggnad som studentbostäderna och den andra i den södra delen mitt emot ungdomsbostäderna. Utöver detta har flera av bostadsrätterna egna möjligheter till parkeringshus under marken. En uppdelning av parkeringslotter kan ses som motsägelsefullt när man framställer sig som en stadsdel som inte ska prioritera bilen men samtidigt förser dyra bostadsrätter med egen tillgång till inomhus parkeringar. För de hushåll som inte erbjuds möjligheter till parkering kommer det skapa problem. Exempelvis för hushåll med innehållande yrkesgrupper med servicebilar och liknande kan få det svårt att bosätta sig i området. I kvalitetsprogrammet (2016:29) beskrivs det att handikapparkeringar prioriteras och finns i anslutning till huvudgatan.

För att kunna ersätta bilens minskade roll i området så blir kollektivtrafiken viktig för att erbjuda attraktivt boende utan ett beroende av bilen. Kollektivtrafiken trafikerar Torgny Segerstedts allé med busstrafik och planeras utökas med spårvagn i framtiden. Om planeringen ska bli bra för de boende så behöver det också bli billigare att ta bussen än bilen. Enligt Uppsala läns kollektivtrafikbolag "UL" så kostar en 30-dagars biljett 1300 kronor för vuxna och 720 för rabatterade resor (UL, 2024).

4.2.2 Sociala rum

Enligt kvalitetsprogrammet (2016:12) så presenteras stadsskogen som en viktig kulturell ekosystemtjänst inom området som bidrar till motion, avkoppling eller rekreation. De kulturella ekosystemtjänsterna som redan finns inom området samspelar med parker som bjuder in till samvaro, lek, konst, fest, undervisning med mera. Parkerna och de redan befintliga kulturella ekosystemtjänsterna ligger placerade intill ett flertal olika typer av upplåtelseformer. Enligt planbeskrivningen över området ligger de olika boendeformerna utspridda över området. Närheten till attraktionsvärden så som stadsskogen och aktivitetsområden för idrottande ligger både i närhet till bostadsrätter, ungdomsbostäder och hyresrätter från projektet "Alive". Enligt planbeskrivningen (2016) kan man även se att områden som består av dyrare bostadsrätter eller dyra hyresrätter ligger placerade närmare restauranger, caféer och barer.

Utöver parker och aktivitetsplatser så planeras det att finnas universitet, gymnasium, flera förskolor och en grundskola inom området. Dessa platser bjuder in till undervisning och pedagogik. Enligt planbeskrivningen (2016:6) beskriver Uppsala kommun att Uppsala har som mål att fortsätta stärka det så kallade

”kunskapsstråket” som ska löpa från SLU (Sveriges Lantbruksuniversitet) till Uppsala universitet. I anslutning till skolorna så ordnas även skolundervisning i pedagogiska parker och i närhet till natur, där skolbarnen även bjuds in till lek. Skolorna och förskolorna är belägna i utkanterna av området. Vid dessa finns ej bostäder planerade utan gymnasieskolan och grundskolan ligger belägna intill stadsskogen och förskolorna mot den stora bilvägen Dag Hammarskjölds väg. Placeringen av förskolorna vid vägen kan tolkas som mindre lyckad ur en miljösynpunkt. Beror detta på att det finns ekonomiska skäl där marken ses som mindre attraktiv för byggföretag att bygga bostäder på?

På Rosendalsgymnasiet presenteras tre olika linjer med olika inriktningar (Uppsala kommun, 2024a). Man kan välja att läsa Natur, Samhällsprogrammet, eller Språkintröduktion. Inom samhällsprogrammet finns det inriktningar så som beteendevetenskap, internationell profil, samhällsvetenskap. Inom naturprogrammet kan man välja att läsa profiler inom matematik, tvärvetenskap, bioteknik, hållbar utveckling. Efter språkintröduktionen erbjuds vidare IM-utbildning (språkintröduktion) eller nationella gymnasieprogram, antingen yrkes eller teoretiska program (Uppsala kommun, 2024a). Det finns ett antal frågor som texten väcker men som antingen besvaras eller besvaras otydligt. Genom att man har valt att prioritera mera teoretiska utbildningar i stället för yrkesförberedande utbildningar på skolan har man också valt att göra en sortering över vilka typer av målgrupper man vill locka till området. Detta påverkar även på vilket sätt skolan har velat profilera sig, och därmed även vilka föräldrar och elever som skolan och Uppsala kommun vill locka till området. Talet om ”Kunskapsstråk” har en tydlig inriktning till teoretiska och högskoleförberedande utbildningar. Ska det tolkas som att det är den här typen av utbildningar som kommunen värderar högst?

Kvalitetsprogrammet (2016:40) beskriver stadens rum som ” Det ska vara intressant, lärande, lekfullt och vackert i Rosendal. Det ska vara tryggt, naturnära och hållbart ”. Gator, parker och torg beskrivs ska vara tillgängliga för alla. Det offentliga rummet ska även fyllas med belysning under dygnets mörkare timmar för att skapa en säker miljö för cyklister och fotgängare. Spännande ljusinstallationer längs huvudstråken inbjuder till en spännande parkmiljö. Vid skapandet av parkerna i Rosendal så har man utgått från ledorden: mångfald, trygghet, variationsrikedom, pedagogik och tillgänglighet. Uppsala kommun vill skapa och inbjuda till lekplatser, gröna oaser, skridskobana, bollspel, grillning, caféer osv. Ytor för aktiviteter så som skatepark, parkour, ute gym eller multiplaner planeras intill de skolor och idrottsplatser som finns i området. För att alla ska kunna ha tillgång till dessa platser och aktiviteter planeras det att finnas jämn beläggning, med korrekt lutning, ledstråk och flexzoner längs gatorna som ska underlätta för synnedsetta personer via att gatmöblering ska ske i ett så kallat ”funktionsband”

som avgränsas intill rörelsestråket. Enligt de båda planeringsdokumenten vill kommunen nå en brädd gällande kön, socialt och åldersmässigt hos de som vistas vid de anordnade aktivitetsplatserna. I certifieringen City Lab (2024) beskrivs trygghet vara ”viktigt för att människor ska kunna känna trygghet i sin närmiljö oavsett könstillhörighet. En trygg stadsdel enligt dem ska bidra till ett inkluderande och tillgängligt stadsliv”. Ur trygghetsaspekt kan ju dock placeringen av ute gym, multiplaner osv. längs områdets utkant mot stadsskogen påverka exempelvis kvinnors vilja att utnyttja platserna under mörkare timmar på dygnet.

Utöver de gator, parker och torg som beskrivs ska vara tillgängliga för alla stadens invånare att kunna socialt mötas på beskrivs inga kyrkor eller ungdomsgårdar planeras inte att byggas inom området. I planbeskrivningen (2016:9) presenteras ett allmänt intresse för stadens riksintresse där man vill att domkyrkan, slottet och Carolina Redeviva ska bilda en fin siluett för Uppsala stad där områden så som Rosendal och övriga infarter till staden inte ska påverka riksintressets siluett. Området beskrivs kunna erbjuda utrymmen för olika typer av verksamheter, bland annat kontor, bio, bibliotek, kyrka, teatrar, föreningslokaler, hotell med mera. I kvalitetsprogrammet (2016) beskrivs endast att mötesplatser i form av torg, gator, parker planeras. Hur det blir med föreningslokaler, ungdomslokaler, religiösa verksamheter nämns inte i kvalitetsprogrammet så som det gör i planbeskrivningen. Detta behöver starkt påpekas.

4.2.2.1 Medborgardialog

Medborgardialog är en metod och ett begrepp som blivit allt vanligare inom planeringsprocesser av områden inom samhällsplanering, där man inom många områden också bygger lokaler för att dessa dialoger ska kunna föras (Forsberg, 2019). I certifieringen beskriver City Lab men även Ekologigruppen att en medborgardialog vid planering av en stadsdel är mycket viktig för att kunna belysa sociala frågor. För att kunna lyfta samhällsutvecklingsfrågor bidrar medborgardialoger till att skapa ökad delaktighet och engagemang. En dialog med både invånare och lokala aktörer beskrivs som viktigt för att skapa inflytande och deltagande för de som bor i stadsdelen (City Lab, 2024).

I kvalitetsprogrammet (2016:9) beskrivs att kommunen har träffat områdets byggherrar och andra intressenter där de har diskuterat frågor och problem. Ett kunskapsutbyte har skett med avsikt att dela en gemensam målbild av projektet Rosendal. I kvalitetsprogrammet beskrivs denna deltagande dialog som mycket viktig för att nå projektets mål. Hur en medborgardialog med områdets invånare ska utvecklas framställs än så länge som oklart.

5 Diskussion

Diskussionen struktureras i tre delar utifrån syftets frågeställningar. Syftet och frågeställningarna har en anknytning till delar av Wacqant's trialektiska analysmodell (se ovan, kap. 3.3). I diskussionen ligger fokus på det teorin benämner som fysiska och sociala rum, och huruvida begreppet social hållbarhet ges ett interaktivt innehåll som motverkar social differentiering och segregation. Mellan dessa rum finns det inga vattentäta skott, vilket också kommer framgå i diskussionen nedan. Diskussionen struktureras således med kapitel 5.1 om fysiska rum, kapitel 5.2 kommer att behandla sociala rum, kapitel 5.3 har fokus på begreppet social hållbarhet med en innebörd som utvecklar interaktion och motverkar segregation. Jag kommer att avsluta diskussionen med en konklusion som benämns "avslutande reflektion".

5.1 Fysiska rum

Hur är olika typer av bostäder eller verksamheter placerade i relation till varandra, omkringliggande fysisk miljö och attraktionsvärden?

I dokumenten presenterade ovan beskrivs hur kommunen har haft en ambition via den så kallade "Uppsalamodellen" att öka antalet byggföretag inom området för att få en större mångfald av bostadstyper och en mer varierad formation av staden. I tidigare arbetssätt beskriver de sig ha skapat ett monotonare uttryck och miljö med likartade bostäder. "Uppsalamodellen" har däremot bidragit till att även mindre etablerade företag kunnat få en plats på bostadsmarknaden i stället för endast ett färre antal större bolag. Rosendalsområdet beskriver inte i sina dokument rent uttryckligen vad dess upphovspersoner anser ska kunna motverka segregation, men de beskriver att en mångfald av bostäder och upplåtelseformer för att alla ska kunna trivas i området är viktigt. Området visar på en bredd med upplåtelseformer, med allt ifrån kollektiv till bostadsrätter. En aspekt som är värd att nämna är dock att alla bostäder inom området är mycket dyra att bo i. En effekt som också hänger samman med att hela området är nyproduktion. Trots den mångfald av bostäder som området planerar att uppnå, skulle det på grund av dessa höga priser ändå kunna leda till uteslutning av vissa mindre ekonomiskt kapitalstarka grupper. Området Rosendal skulle snarare kunna fortsätta bidra till ökad segregering genom att utesluta grupper som har låga inkomster. Vilka sociala intentioner med området har planerarna egentligen och vilka grupper i samhället anser de prioritera genom att använda uttryck så som "alla ska kunna trivas"?

I kapitel 4.2.1 beskrivs att området ska erbjuda flera typer av bostadsformer i vilka man planerat för olika typer av verksamheter som ska få plats under bostäderna som löper mot huvudgatan. Hos de verksamheter som för närvarande finns etablerade i området kan ett samband tyckas kopplat till dess val av placering. Efter att ha studerat planeringsdokumenten upptäcker jag att norra Rosendal innefattar flera caféer, restauranger och barer än den södra delen. Dessa är placerade omkring och i närheten av det lilla torget. Där finns även de dyraste och senast producerade bostäderna i Rosendal. I södra delen av Rosendal tenderar det att finnas pizzerior, gym, tandläkare, systembolag etc. Planeringen tyder på att det finns en tanke bakom vilka typer av attraktionsvärden och verksamheter som man tror lockar en viss grupp till en viss typ av kvarter. I södra Rosendal finns en större närhet till aktivitetsområden. HSB lägenheterna och projektet "Alive" beskriver att det finns en närhet till stadsskogen och utomhusaktivitetsområden. Projektet blir ett försök till att ge flera möjligheter till billigare bostäder där man fortfarande prioriterar närhet till attraktionsvärden. Enligt planeringsdokumenten så tycker jag mig se hur man försöker att skapa både blandade bostäder och olika attraktionsvärden i båda delarna av Rosendal. Dock aningen flera verksamheter så som till exempel barer finns i norra Rosendal som inbjuder till sociala interaktioner. I de södra delarna ersätts sådana samlingsplatsers sociala funktioner av aktivitetsområdena. I de södra delarna finns det även ett större antal ungdomsbostäder. Det verkar finnas en tanke bakom var man har placerat de olika bostäderna och verksamheterna. Charkbutiken och de finare restaurangerna finns i norra delen medan ett flertal pizzerior finns vid de billigare ungdomsbostäderna. Detta kan uppfattas som ett exempel på när grupper med olika kapitaltillgångar differentieras socialt.

Enligt kvalitetsprogrammet (2016) så planeras Systembolaget att byggas i södra delen av Rosendal, mitt emot ungdomsbostäderna. I samma byggnad ska det även finnas bilparkeringar. Varför placeringen av Systembolaget sker här beskrivs ej i dokumenten. En tanke till förklaring kan vara att man är orolig att missbrukare samlas vid barerna och de finare restaurangerna.

Beroende på var man väljer att placera olika verksamheter, mötesplatser eller attraktionsvärden så påverkar det också var människor från olika sociala grupper kommer att befinna sig. Planeringen borde ha en tydligare ambition att skapa platser där människor möts för att bryta dessa gränser.

Området Rosendal beskrivs som ett område där bilanvändningen inte ska prioriteras. Detta motiveras med argument kopplade till certifieringen för att värna om miljön, hållbarhetsarbete och hälsa för de levande i området. Trots dessa argument så förses de dyrare bostadsrätterna med egna parkeringsgarage vilket

skulle kunna ses som en ojämn fördelning och där man gynnar vissa mer kapitalstarka grupper i samhället. När man prioriterar bort bilen som färdmedel inom området kan även det bidra till att vissa yrkesgrupper missgynnas. Yrken som kräver jobb bil kan begränsas i sina möjligheter att bosätta sig inom stadsdelen på grund av minskade möjligheter till parkering. En i sig miljöviktig åtgärd kan således motverka idén om att blanda individgrupper och skapa olika sfärer där olika deltagare känner sig hemma. Enligt planeringsdokumenten presenteras en bild av att stadsdelen Rosendal ska välkomna alla och vara en stadsdel som alla ska kunna trivas i. Planeringen där vissa områden ges parkeringar och andra inte visar på att vissa grupper prioriteras högre och ges vissa förmåner. Enligt Bourdieu så finns det alltid strider inom sociala fält där grupper med olika kapitaltillgångar strider om olika förmåner. Tillgången till garage kan ses som ett sådant exempel.

En annan anmärkningsvärd planeringsfråga rör placering av samtliga förskolor närmast den tungt trafikerade vägen. En fråga som diskuterats i media under senare år handlar om luftkvalité på förskolor där just problemen med bilavgaser och placering vid vägar har diskuterats. Den här aspekten borde finnas med i planeringen. I sämsta fall är förskolornas placering ett resultat av markanvändning av mindre ekonomiskt intresse från byggherrar.

5.2 Sociala rum

Vilken planering finns för att skapa gemensamma mötesplatser inom stadsdelen?

Jag har valt att analysera denna fråga utifrån ett antal underfrågor:

Hur beskrivs behoven av gemensamma utrymmen/ lokaler som skapar förutsättningar för mötesplatser och bredare gemenskap för och mellan olika sociala grupper inom området? Det är fortfarande oklart om och hur socialt viktiga offentliga rum kommer att skapas, exempelvis när det gäller ungdomsgårdar, religiösa platser och nöjesutbud. Oklart är om dessa offentliga rum kommer att präglas av ett monokulturellt synsätt? Uttrycket "svensk version" kan uppfattas som uttryck för ett sådant synsätt.

Enligt planbeskrivningen finns intentioner om att skapa möjligheter för att en bred skara av olika människor ska kunna mötas, bo och utöva tex. fritidsaktiviteter. I planeringsdokumenten beskrivs tydligt ambitioner till att bygga många olika bostadsformer för att kunna välkomna "alla" människor i samhället. Med ett Bourdieu perspektiv skulle detta kunna sägas innebära att människor med olika habitus och kapitaltillgångar ska ges möjlighet att brett bosätta området. Bostäderna

i området är nyproducerade vilket gör att de oavsett ambitioner om mångfald av olika boendeformer fortfarande är mycket dyra att bo i. Intentionerna måste kombineras med insatser som stödjer människor som inte har starka ekonomiska förutsättningar. Att få tillträde till de olika boendeformerna förutsätter att man har ekonomiska möjligheter för att kunna ha möjlighet att få bostäder inom områdets olika utbud. Det blir således en fråga som hänger ihop med klassamhället som både Bourdieu och Wacquant analyserar i sina texter.

I dokumenten presenteras ett projekt kallat "Alive" som försöker bidra med billigare bostäder inom området genom utlottning av hyresrätter. Utöver projektet Alive fortsätter de övriga bostäderna att bidra till den höga bostadspriismarknaden. Om Rosendal skulle öka antalet hyresrätter med lägre hyra, skulle det göra det lättare för grupper som för närvarande inte kommer in på bostadsmarknaden eller till områden som domineras av välbärgade och välutbildade personer.

Dokumentet beskriver behoven av gemensamma platser som viktiga och ser parker, torg och gator som sådana platser där man kan mötas. Utöver det finns det restauranger, caféer, gym, aktivitetsområden, och ett bibliotek som håller på att byggas. Området har dock inte planerat för att bygga någon typ av föreningslokal där invånarna skulle kunna bli inbjudna till en dialog om områdets frågor. Möjligtvis skulle biblioteket kunna utvecklas till en sådan plats. Dokumentet beskriver att medborgardialog är mycket viktig vid skapandet av en stadsdel. Kvalitetsprogrammet (2016) beskriver att kommunen har haft en dialog tillsammans med de olika byggherrarna för att dela kunskap i början av projektets start. Kan det skapa problem när de inbjudna till dialogen i huvudsak är entreprenörer? Den beskrivna dialogen med entreprenörer har enligt kommunen bidragit till ett bredare utbud av aktörer vid skapandet av stadsdelar i Uppsala. Rimligt är dock att anta att entreprenörerna också vill handla utifrån sina egna intressen. Byggherrarna lär ha ekonomiska och symboliska världar att bevaka och knyta an till sina kommande kvarter. Detta hämmar troligtvis idén om att blanda olika individer och grupper samt skapa sociala fält där personer från skilda förhållanden kan känna sig hemma.

Inom området beskrivs inga kyrkor eller andra religiösa lokaler planeras att byggas eller har redan byggts. Dessutom beskrivs i kvalitetsprogrammet (2016) hur området enligt certifieringen ska bygga hållbara städer i en "svensk version". Vad anses egentligen vara svenskt? Hur har man tänkt kring att bygga samlingsplatser med kulturellt utbyte i området som också möjliggör mera planerade kulturella samanhållningar till exempel församlingslokaler eller moskéer. Ingår dessa i den svenska versionen? Om så inte är fallet kan uttrycket kopplas till social differentiering, vilket Knox och Pinch (2010) hävdar riskerar att skapa segregation.

5.3 Motverka social differentiering och segregation

I arbetet diskuteras fysiska, ekonomiska och sociala intentioner som kan utläsas direkt och indirekt i underlag och planeringsdokument över områdets sociala hållbarhet, med en innebörd att motverka social differentiering och segregation inom området.

I både certifieringen och kvalitetsprogrammet beskrivs ”social hållbarhet” som viktigt att jobba för. Enligt certifieringen City Lab (2024) beskrivs social hållbarhet kunna skapa förutsättningar för utbyten av idéer, deltagande och engagemang. Social hållbarhet beskrivs enligt kvalitetsprogrammet (2016) som det ”folkliv och det engagemang som skapas av boende och besökare i en stadsdel”. De beskriver även social hållbarhet som integration, mångfald och mötesplatsers funktioner och en förutsättning för lokalt engagemang. Det märks tydligt när jag har analyserat både City Lab certifieringen och planeringsdokumenten över Rosendalsområdet att stadsdelen är noga uttänkt kring olika hållbarhetsperspektiv. Planeringen inkluderar olika perspektiv för att värna om natur, miljö och de människor som bor i stadsdelen vilket överraskade mig positivt. Trots att intentionerna med skapandet av området kan vara goda går det inte att bortse för resterande samhällsliga utmaningar, i det här fallet Uppsala som helhet. Skapandet av Rosendal som område riskerar att kunna bli till en liten egen oas frångående från det övriga samhället. Det kan alltså vara svårt att skapa förutsättningar för ett nytt sätt att leva och tänka vid skapandet av en ny stadsdel om inte resterande och omkringliggande samhälle delar samma utveckling och tankesätt. Både Bourdieu och Wacquant är samhällskritiska teoretiker som grundar sina begrepp och resonemang i att det finns en klassproblematik i samhället som också i sin tur skapar ojämlikhet och segregation inom samhället. Med det sagt kan både bilden och tanken kring Rosendal som en hållbarhetsstadsdel vara mycket god men skulle också kunna bidra till att området blir frångående från ”verkligheten” och kanske till och med bidrar mer till ojämlikhet i samhället. Rosendal ska enligt planerna binda ihop områdena söder om Uppsala med de centrala delarna av staden och bilda ett så kallat ”kunskapsstråk”. Är det möjligt att området Rosendal med dess fysiska rum, inkluderande deras dyrare, nyproducerade bostäder, parker, aktivitetscentrum och så vidare snarare skapar en tydligare kontrast mot de förorter som området gränsar till. Kan den oas som skapas snarare utestänga vissa grupper i samhället och skapa missnöje och orättvisa och snarare skapa en tydligare barriär från förorterna?

Kapitalstarkare grupper strävar utifrån ett Bourdieu perspektiv efter att behålla eller utöka sin dominans och säkra att man omger sig av likasinnade grupper. Ett exempel inom de verksamheter som finns inom området är Rosendals gymnasieskola och dess inriktningar på utbildningar. På skolan har man valt att satsa på akademiska utbildningar och uteslutit yrkesutbildningar. Detta skulle

kunna ses som ett exempel på hur man distanserar sig från praktiskt yrkesinriktade grupper av föräldrar och elever. Därmed kan profileringen ses som ett sätt att säkra området för likasinnade grupper med akademisk tillhörighet. Att inte ge möjlighet för unga att utbilda sig inom yrken som kan definieras som arbetarklassyrken bidrar till en social differentiering. Denna typ av differentiering samt sociala och kulturella barriärer försvårar tillträde till området och kan i praktiken bli en form av segregering. Olika intressegrupperingar kan uppfatta en typ av segregering som antingen positiv eller negativ. Vad samhället och olika politiska riktningar värderar vara segregering kan således gå stick i stäv med vad enskilda grupper upplever som positiva kapitalvinster. Segregering är således ett tillstånd som ger olika innebörder för olika grupper. Ur demokratisk och samhällelig mening bör social differentiering och segregering motverkas.

6 Avslutande reflektion

Syftet med uppsatsen är att kritiskt granska planeringen av stadsdelen och se hur planeringsmodellen över området beskriver förutsättningarna för dess sociala liv. I undersökningen diskuteras områdets "sociala rum" och de mötesplatser där invånarna kan mötas, interagera och eventuellt utveckla känslor av gemenskap. I uppsatsen menar jag att Rosendal som nybyggt område prioriterar flera aspekter inom hållbarhet i sin planering. Trots de goda intentionerna med skapandet av stadsdelen kan det dock bli svårt att skapa en socialt hållbar stadsdel när det övriga samhället präglas av ojämlikhet och segregering samt de normer som upprätthåller sådana förhållanden. Trots försök till att erbjuda en bred mångfald av boendeformer påverkas de boende ändå av höga priser på bostadsmarknaden. Något som inte bara påverkar områden som Rosendal utan även samhället i stort. Området Rosendal skulle kunna ses bilda en egen oas med sociala rum så som parker och torg där invånarna kan mötas och interagera men som samtidigt är aningen avskilt från det övriga samhället. Tidigare i historien har vi sett mera statliga medel för att upprusta bostadsbeståndet med projekt som till exempel "miljonprogrammet" där syftet var att bygga bort dåliga bostäder och ge flera möjligheten till bra egna hem. Det är idag åter nödvändigt med en förändrad bostads och finanspolitik som skapar förändrade strukturer och lokala förutsättningar gällande vilka grupper som har möjlighet att bosätta sig inom olika områden.

Certifieringen City Lab framstår som en utvecklingsbar modell för planeringen då den fokuserar på hur hållbara städer kan utvecklas i en sådan riktning. Värt att understryka är att en stad som beskriver sig vara hållbar inte behöver vara jämställd och jämlik, då begreppet social hållbarhet idag tycks användas normativt utan att innehållet synliggörs. Innebörden ges olika innehåll utifrån olika ideologiska synsätt. Rosendal gör flera saker för att bidra till trygghet och ge förutsättningar för utbyten av idéer, deltagande och engagemang som projektet anser ska bidra till social hållbarhet. Med stöd av Bourdieus och Wacquants resonemang verkar dock en viss typ av distribution av aktörer ske där man prioriterar sociala grupper med specifika former av kulturellt färgade personligheter, det vill säga habitus. Exempel på detta är gymnasieskolan och dess val av akademiska utbildningar och därmed bortval av praktiskt inriktade yrkesval. Områdets kunskapsstråk ges därmed en inriktning mot akademiska utbildningar och yrken. Det i kombination med dyrare bostäder gör att grupper med lägre ekonomisk och utbildningskapital ges begränsade möjligheter. I praktiken innebär dessa begränsningar att beteckningen "alla är välkomna" inte är möjligt. På så vis kan stadsdelen nå upp till certifieringens hållbarhetskrav men inte fullt ut i bemärkelsen att de är till för och välkomnar alla som dokumenten beskriver.

Vid planeringen av området Rosendal beskrivs en medborgardialog ha förts med olika intressenter för området och de olika byggföretagen, vilket är viktigt enligt certifieringen och ekologigruppen. Vid medborgardialoger är det även viktigt att inkludera invånare och personer som bär på olika erfarenheter. I praktiken verkar den dialogen med byggföretagen lätt till en ökad mångfald av boendeformer och områdets utformning vilket kan ses som positivt. Hur företagens förmodade ekonomiska intentioner har behandlats i projektarbetet är en undersökningsfråga som vore intressant att titta på i ett kommande arbete. Vid framtida medborgardialoger är det viktigt att områdets medborgare inkluderas i dialogen och att deras och synpunkter tas i beaktning. Viktigt vid planeringen av en dialog är att personer med bred representation bjuds in. En viktig aspekt är att kapitalsvaga och etniska grupper kan ha svårt att föra fram sin röst även i de allra mest inkluderande delarna av en förd medborgardialog. Här blir det extra viktigt att det finns bred kunskap och medvetenhet om social differentiering och att begreppet social hållbarhet med dess olika aspekter beaktas. Förhoppningsvis kan ensidigt normativa innehåll motverkas med en breddad demokratisk dialog.

Rosendal är fortfarande i ett tidigt skede av planeringen och formandet av stadsdelen vilket också innebär att det bor ett mindre antal invånare i stadsdelen än vad den är planerad för. Undertiden som området blir färdigbyggt ser jag det som viktigt att planerare fortsätter att utveckla och prioritera medborgardialogerna i planeringsprocesser för fortsatt utveckling av samhället i en social och demokratisk riktning. I en kommande magisteruppsats hoppas jag fördjupa studien med ytterligare fokus på det som här benämns som "symbolic space". Vid en sådan vidare ansats borde kompletterande analyser ske utifrån bland annat intervjuer av medverkande. En sådan ansats behöver kompletteras med empiri som fångar deltagarnas upplevelser av projektet och deras liv i området.

7 Referenser

Alvesson & Sköldbörg (1994). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur

Bourdieu & Wacquant (1992). *An Invitation to reflexive sociology*. Cambridge: Polity Press

Bourdieu (1995). *Praktiskt förnuft*. Göteborg. Daidalos

City Lab (2024). *Certifiering av stadsdelar*
<https://www.sgbc.se/certifiering/citylab/det-har-ar-citylab/certifieringsstod-for-citylab/certifiering-av-stadsdelar/> [Hämtad: 2024-04-07]

Collin & Stadler (2020). *Public spaces, Urban*. University of Alberta, Edmonton, AB, Canada.
<https://uppsala.instructure.com/courses/85033/modules/items/793316> [Hämtad: 2024-05-13].

Ekologigruppen (2024). City Lab- *Hållbarhetscertifiering av stadsdelar, Social hållbarhet*.
<https://www.ekologigruppen.se/tjanst/citylab-hallbarhetscertifiering-av-stadsdelar/> [Hämtad:2024-04-05]

Forsberg Gunnel (2019). *Samhällsplaneringens teori och praktik*. Stockholm: Liber

Grander Martin (2020). *Segmentering i bostadsbeståndet, 2013-2017*. Malmöuniversitet.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1433207/FULLTEXT02.pdf>

Harboe Thomas (2013). *Grundläggande metod: Den samhällsvetenskapliga uppsatsen*. 1. Uppl. Malmö: Gleerup

HSB (2024). *HSB Brf 73 Rosendal*
<https://www.hsb.se/uppsala/brf/rosendalen/om-foreningen/> [Hämtad: 2024-05-13].

Knox Paul & Pinch Steven (2010). *Urban social geography: An Introduction*. 6:e upplagan, Routledge.

Kvalitetsprogram (2016). *Rosendal- Gestaltning och hållbarhet*.
https://bygg.uppsala.se/globalassets/upsala-vaxer/bilder/planerade-projekt/rosendal/dokument/rosendal-kvalitetsprogram_ny2016.pdf [Hämtad: 2024-04-28].

Planbeskrivning (2016). *Planbeskrivning: Detaljplan för Rosendalsfältet*
<https://www.uppsala.se/contentassets/f627d9aff12b4826b7d50be463558229/plan-handling-laga-kraft.pdf> [Hämtad: 2024-04-15].

Rehmann Jan. 2015. *Max Weber. Modernisation as passive revolution*. Chicago. Haymarket Books.

Rosendalsfastigheter (2024)
<https://www.rosendalfastigheter.se/projekt/emiles-tradgard> [Hämtad:2024-05-02].

UL (2024). Uppsala Länstrafik
<https://www.ul.se/> [Hämtad: 2024-06-02]

Uppsala kommun (2024a) *Rosendalsgymnasiet- Våra utbildningar*
(<https://rosendalsgymnasiet.uppsala.se/vara-utbildningar/sprint-programmet/>)
[Hämtad: 2024-05-02].

Uppsala kommun (2024b). *Planerade områden- Uppsala*
<https://bygg.uppsala.se/planerade-omraden/rosendal/historia/>[Hämtad:2024-05-02].

Waquant Loic (2023). *Bourieu in the city: Challenging Urban Theory*. Polity press.

Tack

Jag vill rikta ett stort tack till alla som hjälpt mig vid skrivandet av uppsatsen. Jag vill tacka både studiekamrater och mina föräldrar för motiverande stöd under skrivprocessen. Jag vill även tacka min handledare Örjan Bartholdson för välbehövad handledning och bra feedback under resans gång!

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.